

AZ ALKOTMÁNYBÍRÓSÁG 7/2022. (IV. 26.) AB HATÁROZATA

a Miskolci Törvényszék 3.Pkf.20.755/2016/3. számú végzése alaptörvény-ellenességének megállapítására és megsemmisítésére irányuló indítvány elutasításáról

Az Alkotmánybíróság teljes ülése alkotmányjogi panasz tárgyában – *dr. Czine Ágnes, dr. Márki Zoltán és dr. Szívós Mária* alkotmánybírók párhuzamos indokolásával – meghozta a következő

h a t á r o z a t o t:

Az Alkotmánybíróság a Miskolci Törvényszék 3.Pkf.20.755/2016/3. számú végzése alaptörvény-ellenességének megállapítására és megsemmisítésére irányuló indítványt elutasítja.

Az Alkotmánybíróság elrendeli e határozatának közzétételét a Magyar Közlönyben.

I n d o k o l á s

I.

- [1] 1. Az indítványozó jogi képviselője (Debreczi Ügyvédi Iroda) útján az Alkotmánybíróságról szóló 2011. évi CLII. törvény (a továbbiakban: Abtv.) 27. §-a szerinti alkotmányjogi panasszal fordult az Alkotmánybírósághoz, melyben a Miskolci Törvényszék 3.Pkf.20.755/2016/3. számú végzése, a Miskolci Járásbíróság 3.P.21.211/2014/48-II. számú végzése és az Ózdi Járási Ügyészség B.1797/2013.2. számú határozata alaptörvény-ellenességének megállapítását és megsemmisítését kérte az Alkotmánybíróságtól.
- [2] Az Ózdi Rendőrkapitányság büntetőeljárásban nyomozást folytatott rablás bűntettének kísérlete tárgyában. Az indítványozót a bűncselekmény elkövetésével meggyanúsították, majd a Miskolci Városi Bíróság elrendelte az indítványozó előzetes letartóztatását. Az indítványozó 2012. április 17. napjától 2012. április 19. napjáig bűnügyi őrizetben, 2012. április 20. napjától 2013. július 17. napjáig előzetes letartóztatásban volt. Az Ózdi Járási Ügyészség határozatával 2013. szeptember 2. napján a nyomozást megszüntette. Az indítványozó a nyomozást megszüntető határozatot 2013. szeptember 3. napján szabályszerűen átvette.
- [3] Az indítványozó 2014. május 29. napján a Miskolci Járásbírósághoz (a továbbiakban: Járásbíróság) megküldött kereseti kérelmében kártalanítás jogcímén 7 500 000 forint, valamint ezen összegnek a nyomozás megszüntetéséről szóló határozat keltétől számított késedelmi kamatainak és perkoltségnek a megfizetésére kérte kötelezni a Magyar Államot mint alperest. Az indítványozó a kereseti kérelme előterjesztésével egyidejűleg igazolási kérelmet is előterjesztett arra való hivatkozással, hogy a kártalanítási igény érvényesítésének hathónapos jogvesztő határidejéről, illetve a határidő kezdő időpontjáról először a jogi képviselője tájékoztatását követően 2014. május 15. napján szerzett tudomást. Az indítványozó azt állította, hogy a kártalanítási igény érvényesítésére nyitva álló határidőt a nyomozó hatóság törvényben meghatározott kötelezettségének elmulasztása miatt önhibáján kívül mulasztotta el, ugyanis a nyomozó hatóság a büntetőeljárásról szóló 1998. évi XIX. törvény (a továbbiakban: régi Be.) 583. § (5) bekezdésében foglalt tájékoztatási kötelezettségének nem tett eleget. Az indítványozó kifejtette, hogy a nyomozó hatóság határozata nem tartalmazta a régi Be. által előírt tartalmi kellékeket, így álláspontja szerint a kívánt joghatás kiváltására csak részben alkalmas. Ezekre tekintettel az indítványozó perbeli álláspontja az volt, hogy a kártalanítási igénye érvényesítésére nyitva álló jogvesztő határidő az ügyészség jogszabálysértése miatt nem indult meg, így az indítványozó keresete időben előterjesztettnek minősül. A Járásbíróság álláspontja szerint a 4/2003. Polgári jogegységi határozatban foglalt iránymutatásra tekintettel a régi Be. 583. § (1) bekezdésében meghatározott hathónapos határidő anyagi jogi természetű, annak elmulasztása nem menthető ki, elmulasztása esetén igazolási kérelemnek nincs helye. Az indítványozó a perben többször hivatkozott arra, hogy a kártalanítási igény érvényesítése tekintetében azért lépte túl a jogvesztő határidőt, mert a szükséges tájékoztatást nem kapta meg az ügyészségtől. A Járásbíróság álláspontja szerint a per tárgya a kártalanítási igény, amelyet nem az ügyészséggel, hanem a Magyar Állammal szemben terjesztett elő az indítványozó.

- [4] Mivel a Járásbíróság álláspontja szerint az ügyészség esetleges mulasztásából eredő károkat az indítványozó a perben kártalanítási igényként nem érvényesíthette, az igény érvényesítésére meghatározott határidőt elmulasztotta, a keresetlevelét elkészetten nyújtotta be, ezért végzésével az indítványozó által a Magyar Állam ellen kártalanítás megfizetése iránt indított perét megszüntette.
- [5] A Miskolci Törvényszék (a továbbiakban: Törvényszék) végzésével az elsőfokú végzést helybenhagyta. A Törvényszék nem osztotta az indítványozó azon álláspontját, hogy a jogvesztő határidő arra tekintettel nem kezdődött meg, hogy a nyomozást megszüntető ügyészség az indítványozót nem tájékoztatta a kártalanítási igény érvényesítésének lehetőségéről. A Törvényszék szerint a régi Be. 583. § (1) bekezdése szerinti jogvesztő határidő nem a tájékoztatás megtörténtétől, hanem a nyomozást megszüntető határozatnak az indítványozóval való közlésétől kezdődött meg. A Törvényszék szerint az eljárás során nem volt vitatott, hogy az indítványozóval az ügyészség mikor közölte a nyomozást megszüntető határozatot, és az sem, hogy az indítványozó a rendelkezésre álló hat hónap elteltével terjesztette elő keresetét. A Törvényszék indokolása szerint a jogvesztő határidő azt jelenti, hogy az érvényesíthető alanyi jog szűnt meg, így az igény nem érvényesíthető. Ezt nem befolyásolja más hatóság esetleges mulasztása sem.
- [6] 2. Az indítványozó ezt követően fordult az Alkotmánybírósághoz. Álláspontja szerint a végzések ellentétesek az Alaptörvény B) cikk (1) bekezdése szerinti jogbiztonság követelményével, a IV. cikk (1) bekezdése szerinti szabadsághoz és személyi biztonsághoz való joggal, a IV. cikk (4) bekezdésével (jogtalan fogvatartás miatti kár megtérítése), a XXIV. cikk (1) bekezdése szerinti tisztességes hatósági eljáráshoz való joggal, valamint a XXVIII. cikk (1) bekezdése szerinti tisztességes bírósági eljáráshoz való joggal.
- [7] Az indítványozó szerint a támadott határozatok azért sértik a tisztességes eljáráshoz való jogát, mert az eljáró bíróságok jogellenesen utasították el a kártalanítási igény érvényesítése tárgyában benyújtott keresetét, figyelemmel az annak benyújtására előírt határidő jogvesztő jellegére. Hivatkozott továbbá arra, hogy a bírósági döntések ellentétesek a jogbiztonság követelményével és az Alaptörvény IV. cikk (4) bekezdésével (jogtalan fogvatartás miatti kár megtérítése), valamint arra, hogy sérült a szabadsághoz és személyi biztonsághoz való joga.
- [8] Az indítványozó utalt a 104/2009. (X. 30.) AB határozatra (ABH 2009, 894) (a továbbiakban: Abh.), amelyben az Alkotmánybíróság azt az igényt fogalmazta meg, hogy az eljáró hatóság legyen köteles tájékoztatni a terheltet a kártalanítási igény jogalapja, az igény érvényesítésének határideje és a határidő kezdő időpontja tekintetében. Az indítványozó szerint az Alkotmánybíróság az Abh.-ban kifejtette, hogy a tájékoztatás elmaradása alaptörvény-ellenes helyzetet eredményezhet, mely a konkrét ügyben megvalósult, így sérült az Alaptörvény IV. cikk (4) bekezdésében biztosított joga.
- [9] Az Alaptörvény XXIV. cikk (1) bekezdésének sérelme tekintetében az indítványozó előadta, hogy a tájékoztatási kötelezettség elmulasztása a tisztességes hatósági eljárás követelményével ellentétes. Az indítványozó álláspontja szerint az Alaptörvény XXVIII. cikk (1) bekezdésében írt tisztességes bírósági eljárás követelményének azért nem felelt meg a bírósági eljárás, mert azok a fentiek szerinti alaptörvény-ellenes hatósági eljárást igazolták. Az indítványozó ilyen okok mentén kezdeményezte a kifogásolt ítéletek alaptörvény-ellenességének megállapítását és azok megsemmisítését.

II.

- [10] 1. Az Alaptörvény alkotmányjogi panaszban felhívott rendelkezései:

„B) cikk (1) Magyarország független, demokratikus jogállam.”

„IV. cikk (1) Mindenkinek joga van a szabadsághoz és a személyi biztonsághoz.

[...]

(4) Akinek szabadságát alaptalanul vagy törvénysértően korlátozták, kárának megtérítésére jogosult.”

„XXIV. cikk (1) Mindenkinek joga van ahhoz, hogy ügyeit a hatóságok részrehajlás nélkül, tisztességes módon és ésszerű határidőn belül intézzék. A hatóságok törvényben meghatározottak szerint kötelesek döntéseiket indokolni.”

„XXVIII. cikk (1) Mindenkinek joga van ahhoz, hogy az ellene emelt bármely vádat vagy valamely perben a jogait és kötelezettségeit törvény által felállított, független és pártatlan bíróság tisztességes és nyilvános tárgyaláson, ésszerű határidőn belül bírálja el.”

[11] 2. A régi Be. érintett rendelkezései:

„580. § (1) Kártalanítás jár az előzetes letartóztatásért, a házi őrizetért és az ideiglenes kényszergyógykezelésért, ha

I. a nyomozást azért szüntették meg, mert

c) nem a gyanúsított követte el bűncselekményt, illetve a nyomozás adatai alapján nem volt megállapítható, hogy a bűncselekményt a gyanúsított követte el,”

„582. § (1) A kártalanítás módjára és mértékére a Polgári Törvénykönyvnek a kártalanításra és a sérelemdíjra vonatkozó rendelkezéseit az e törvényben foglalt eltérésekkel kell alkalmazni.

(2) A kártalanítás az annak alapjául szolgáló nyomozást megszüntető határozat kézbesítésével, illetve a felmentő ítélet, az eljárást megszüntető végzés, az 580. § (1) bekezdés III. pontja és (2) bekezdése szerinti bűnösséget megállapító ítélet, valamint a rendkívüli jogorvoslat eredményeképpen hozott határozat jogerőre emelkedésével válik esedékessé.”

„583. § (1) A terhelt a nyomozást megszüntető határozat, a jogerős felmentő ítélet, a jogerős megszüntető végzés, az 580. § (1) bekezdés III. pontja és (2) bekezdése szerinti bűnösséget megállapító ítélet, a rendkívüli jogorvoslat eredményeképpen hozott jogerős határozat vele történő közlésétől számított hat hónapon belül terjeszthet elő kártalanítási igényt. E határidő elmulasztása jogvesztő.

[...]

(5) A terheltet kártalanítási igényének jogalapjáról, az igény érvényesítésének határidejéről, a határidő kezdő időpontjáról és a határidő elmulasztásának jogvesztő jellegéről az (1) bekezdés szerinti határozat közlésével egyidejűleg tájékoztatni kell.”

[12] 3. A büntetőeljárásról szóló 2017. évi XC. törvény (a továbbiakban: Be.) érintett rendelkezései:

„401. § (4) Az eljárást megszüntető határozat kézbesítésével egyidejűleg tájékoztatni kell a terheltet a kártalanítási igényének jogalapjáról, arról, hogy választása szerint igényét egyszerűsített kártalanítási eljárásban vagy kártalanítás iránti vagyoni jogi perben (a továbbiakban: kártalanítási per) érvényesítheti, az igény érvényesítésének határidejéről, a határidő kezdő időpontjáról és a határidő elmulasztásának jogvesztő jellegéről.”

III.

[13] 1. Az Abtv. 56. § (1) bekezdésében előírtak szerint az Alkotmánybíróságnak elsődlegesen az alkotmányjogi panasz befogadhatóságáról szükséges döntenie.

[14] Az Alkotmánybíróság ezért tanácsban eljárva mindenekelőtt megvizsgálta, teljesültek-e az indítvány befogadhatóságának az Abtv.-ben meghatározott feltételei. Az Abtv. 27. §-a alapján alaptörvény-ellenes bírói döntéssel szemben az egyedi ügyben érintett személy vagy szervezet alkotmányjogi panasszal fordulhat az Alkotmánybírósághoz, ha az ügy érdemében hozott döntés vagy a bírósági eljárást befejező egyéb döntés az indítványozó Alaptörvényben biztosított jogát sérti, és az indítványozó a jogorvoslati lehetőségeit már kimerítette, vagy jogorvoslati lehetőség nincs számára biztosítva.

[15] Az Alkotmánybíróság fenntartja korábbi értelmezését, mely szerint a jogbiztonság önmagában nem alapjog, így az Alaptörvény B) cikk (1) bekezdésének sérelmére alkotmányjogi panaszt csak kivételes esetben – a visszaható hatályú jogalkotás és jogalkalmazás, valamint a felkészülési idő hiánya esetén {3051/2016. (III. 22.) AB végzés, Indokolás [15]–[16]} – lehet alapítani. Az indítványozó sérelme viszont nem tartozik a fentiek szerint megjelölt kivételes esetek körébe, az általa előadottak nincsenek összefüggésben a visszaható hatályú jogalkotással vagy jogalkalmazással, vagy a felkészülési idő hiányával. Erre tekintettel az Alkotmánybíróság megállapította, hogy az alkotmányjogi panasz az Alaptörvény B) cikk (1) bekezdésével összefüggésben nem felel meg

az Abtv. 52. § (1b) bekezdésének *b)* pontján alapuló feltételnek, így az alkotmányjogi panasz érdemi vizsgálatának nincs helye.

- [16] 2. Az Abtv. 29. §-ában meghatározottak szerint az alkotmányjogi panasz befogadhatóságának további feltétele, hogy az alkotmányjogi panasz a bírói döntést érdemben befolyásoló alaptörvény-ellenesség kételyét vagy alapvető alkotmányjogi jelentőségű kérdést vessen fel. E két feltétel alternatív jellegű, így bármelyik kimerítése önmagában megalapozza az Alkotmánybíróság érdemi eljárását, jelen ügy befogadását azonban mindkét szempont alátámasztotta.
- [17] A panasz azt az – egyedi ügyön túlmutató, és az Abh.-ban felmerült és rendezett alkotmányjogi kérdéstől eltérő – alkotmányjogi jelentőségű kérdést veti fel, hogy összeegyeztethető-e az Alaptörvény IV. cikk (1) és (4) bekezdésével a régi Be. 583. § (1) és (5) bekezdése közötti kapcsolat hiánya, azaz, hogy a terhelt kártalanítási igényének jogalapjáról, az igény érvényesítésének határidejéről, a határidő kezdő időpontjáról és a határidő elmulasztásának jogvesztő jellegéről való, a régi Be. 583. § (5) bekezdésében előírt tájékoztatás nélkül is a régi Be. 583. § (1) bekezdése szerinti határozat, ítélet vagy végzés közlésével kezdődik a hathónapos határidő. A bírói döntést érdemben befolyásoló alaptörvény-ellenességhez vezethet az, hogy a hatóságok, amelyek az előírt tájékoztatás megtételét elmulasztják, e mulasztással megsértik a tisztességes hatósági eljárás követelményét, valamint a IV. cikk (1) bekezdése szerinti szabadsághoz való jog egyik garanciájától megfosztják az érintetteket.
- [18] Mindezekre tekintettel az Alkotmánybíróság tanácsa 2017. május 2-i tanácsülésén megállapította, hogy az Alaptörvény IV. cikk (1) és (4) bekezdésével, a XXIV. cikk (1) bekezdésével és a XXVIII. cikk (1) bekezdésével összefüggésben előterjesztett alkotmányjogi panasz a befogadási feltételeknek megfelel, ezért azt befogadta.

IV.

- [19] Az alkotmányjogi panasz nem megalapozott.
- [20] 1. Az Alkotmánybíróság megállapította, hogy az indítvány az Alaptörvény XXIV. cikk (1) bekezdésének és az Alaptörvény XXVIII. cikk (1) bekezdésének állított sérelmének alátámasztására az indítványozó az Alaptörvény IV. cikk (1) és (4) bekezdésének sérelme tekintetében előadottakat ismétli, illetve a jelen ügyben az Alaptörvény IV. cikk (1) és (4) bekezdésének sérelme a tisztességes hatósági, valamint bírósági eljárás sérelme szempontjából speciális. Erre figyelemmel az Alkotmánybíróság az Alaptörvény XXIV. cikk (1) bekezdésének és az Alaptörvény XXVIII. cikk (1) bekezdésének állított sérelmével kapcsolatban előadottakat az Alaptörvény IV. cikk (1) és (4) bekezdésének sérelme vizsgálata során bírálta el.
- [21] 2. Az Alkotmánybíróság elsőként a régi Be. Abh. által érintett rendelkezéseit, azok keletkezésének körülményeit és a kapcsolódó jogalkotói indokolást vizsgálta meg. Az Abh. következtében az Országgyűlés a mulasztásban megnyilvánuló alkotmányellenességét a régi Be. 583. §-ának kiegészítésével orvosolta. Az 583. § (5) bekezdését az egyes büntető tárgyú törvények módosításáról szóló 2010. évi CLXI. törvény 49. §-a iktatta be a következő szöveggel: „(5) A terheltet kártalanítási igényének jogalapjáról, az igény érvényesítésének határidejéről, és a határidő kezdő időpontjáról a nyomozást megszüntető határozat, a felmentő ítélet, a megszüntető végzés, illetve a rendkívüli jogorvoslat eredményeképpen hozott határozat közlésével egyidejűleg tájékoztatni kell.” A beiktatott bekezdés 2011. január 1-jén lépett hatályba. A jogalkotó a törvény általános indokolásában utal az Abh.-ra. Az indokolás szerint alkotmányellenes, hogy a régi Be. 583. §-a nem rendelkezik az ügyészt és a bíróságot terhelő tájékoztatási kötelezettségről a terhelt a kártalanítási igényének jogalapja, az igény érvényesítésének határideje és a határidő kezdő időpontja tekintetében. A törvény részletes indokolásában pedig rögzíti, hogy az Abh.-nak megfelelően a terhelt tájékoztatást kell, hogy kapjon a kártalanítási igényének jogalapja, az igény érvényesítésének határideje, és a határidő kezdő időpontja tekintetében.
- [22] A régi Be. 583. § (5) bekezdésének szövegét – az (1) bekezdéssel egyidejűleg – az egyes büntető vonatkozású törvények módosításáról szóló 2011. évi CL. törvény módosította 2012. január 1-jei hatállyal. A törvénymódosítás általános indokolás szerint „pótolja azon hiányosságokat, amelyeket a régi Be.-nek a tájékoztatási kötelezettség körében a 104/2009. (X. 30.) AB határozatban foglaltak alapján tartalmaznia kellene”. A részletes indokolás szerint az Abh.-ra hivatkozva „az ügyészt és a bíróságot tájékoztatási kötelezettség terheli a terhelt kártalanítási igényének jogalapja, az igény érvényesítésének határideje és a határidő kezdő időpontja tekintetében. A régi Be. 583. § (5) bekezdésében a tájékoztatási kötelezettség körében az Alkotmánybíróság határozatában

foglaltak ellenére nem szerepel azon eset, amikor a kényszerintézkedés tartama meghaladja a bűnösséget megállapító ítéletben kiszabott büntetés, illetve javítóintézeti nevelés tartamát. Nincs rendelkezés arról sem, hogy a régi Be. 580. § (2) bekezdése szerinti esetekben – amikor a kártalanítás jogcíme az, hogy a kényszerintézkedés tartama meghaladta a jogerősen kiszabott büntetés, illetve javítóintézeti nevelés tartamát – mi az igény érvényesítésének a határideje, ennek hiányában pedig a törvény nem rendelkezhet annak jogvesztő jellegéről sem. A törvény nem rendelkezik továbbá arról, hogy a házi őrizet esetén melyik bíróságnál kell előterjeszteni a kártalanítási igényt. Tekintettel arra, hogy a régi Be. szabályozza a kártalanításra vonatkozó polgári anyagi jogi szabályokat, a határidő végső időpontjának értelmezése az igényérvényesítők körében félreértéseket eredményez, sokszor az igényérvényesítők (jogi képviselővel eljáró felek is) a 6 hónapos határidő utolsó napján »csak« postára adják a kérelmüket (keresetlevelüket), aminek következtében a keresetük elkésztnek minősül. Figyelemmel arra, hogy a 6 hónapos igényérvényesítési határidő anyagi jogi határidőnek minősül a jogvesztő jellege miatt (ld. 4/2003. Polgári jogegységi határozatban foglaltakat is) igazolásnak sincsen helye, mert nem elévülési jellegű a határidő. A törvény megfogalmazása jobban elősegíti az állampolgárok számára az igényérvényesítésre vonatkozó határidők számítását, és a határidő elmulasztása következményeinek alkalmazását is. A törvény ezeket a hiányosságokat kívánja pótolni, továbbá szabályozza, hogy a régi Be. 580. § (1) bekezdés II. és III. pontjában, (2) bekezdésében, valamint az 581. § (1) bekezdésében meghatározott esetekben a kártalanítási igényt az alapügyben első fokon eljáró bíróságnál kell előterjeszteni.”

- [23] Az egyes büntető vonatkozású törvények módosításáról szóló 2011. évi CL. törvény 75. §-a szerint a régi Be. 583. § (1) bekezdése helyébe a következő rendelkezés lépett: „(1) A terhelt a nyomozást megszüntető határozat, a jogerős felmentő ítélet, a jogerős megszüntető végzés, az 580. § (1) bekezdés III. pontja és (2) bekezdése szerinti bűnösséget megállapító ítélet, a rendkívüli jogorvoslat eredményeképpen hozott jogerős határozat vele történő közlésétől számított hat hónapon belül terjeszthet elő kártalanítási igényt. E határidő elmulasztása jogvesztő.” Az előbbi törvény 77. §-ának megfelelően a régi Be. 583. § (5) bekezdése helyébe pedig a következő rendelkezés lépett: „(5) A terheltet kártalanítási igényének jogalapjáról, az igény érvényesítésének határidejéről, a határidő kezdő időpontjáról és a határidő elmulasztásának jogvesztő jellegéről az (1) bekezdés szerinti határozat közlésével egyidejűleg tájékoztatni kell.”
- [24] Az indítványozó 2012. április 17. napjától 2012. április 19. napjáig volt bűnügyi őrizetben, 2012. április 20. napjától 2013. július 17. napjáig pedig előzetes letartóztatásban. Az Ózdi Járási Ügyészség 2013. szeptember 2. napján szüntette meg a nyomozást. Az indítványozó a nyomozást megszüntető határozatot 2013. szeptember 3. napján vette át. Tekintettel arra, hogy a régi Be. korrigált 583. § (5) bekezdése 2012. január 1-jén lépett hatályba, annak rendelkezései már alkalmazandók voltak az indítványozó esetében.
- [25] 2. Az indítványozó alkotmányjogi panaszában, illetve annak kiegészítésében is hivatkozik az Abh.-ra. Erre tekintettel az Alkotmánybíróság szükségesnek látta az Abh. felidézését. Az Abh. rendelkező része szerint az Alkotmánybíróság – többek között – hivatalból megállapította, hogy „az Országgyűlés az Alkotmány 2. § (1) bekezdésének, 8. § (1)–(2) bekezdésének és 55. § (1) bekezdésének sérelmét okozó, mulasztásban megnyilvánuló alkotmányellenességet idézett elő azáltal, hogy a büntetőeljárásról szóló 1998. évi XIX. törvény 583. §-ában nem rendelkezett az ügyészt és a bíróságot terhelő tájékoztatási kötelezettségről a terhelt kártalanítási igényének jogalapja, az igény érvényesítésének határideje, és a határidő kezdő időpontja tekintetében.”
- [26] Az Alkotmánybíróság az Abh.-ban idézte a 41/2003. (VII. 2.) AB határozatban (ABH 2003, 430) tett megállapítását, mely megerősítette, hogy a Magyar Köztársaság Alkotmányáról szóló 1949. évi XX. törvény (a továbbiakban: Alkotmány) 55. § (3) bekezdése a kifejezetten törvénysértő (nem a törvényben meghatározott okokból és nem a törvényben meghatározott eljárás alapján történt) előzetes letartóztatás vagy más, akár a büntető hatalom gyakorlásához kötődő, akár egyéb, rendészeti, egészségügyi fogvatartás esetére állapítja meg az állam kárfelelősségét, amelynek részletes szabályai, feltételei és korlátai a polgári jog területére tartoznak. A kártalanítás (visszatérítés) intézménye az állam büntető hatalmának gyakorlása során előforduló tévedések orvoslását szolgálja; feltételeit és korlátait a büntetőeljárás jogszabályok határozzák meg (ABH 2003, 430, 436–437).
- [27] A 41/2003. (VII. 2.) AB határozatban (ABH 2003, 430) az Alkotmánybíróság kifejtette: „A kártalanítás intézménye legáltalánosabban [...] az Alkotmány 2. § (1) bekezdésben normatív tartalommal megállapított jogállamiságra vezethető vissza. Az állam kártalanítási kötelezettségének alapja ugyanis nem az eljárási kényszerintézkedés (vagy a büntetés) jogtalansága, hanem az, hogy a jogállam nem háríthatja el a büntető hatalom gyakorlásából adódó felelősséget olyan esetben, amikor valaki formailag jogszerűen, de érdemben alaptalanul szenved joghátrányt a büntető igazságszolgáltatásban. A szabadságelvonást tartalmazó büntetőeljárás kény-

szertézkedések (illetve büntetések) esetében a kártalanítás intézménye a jogállamiság mellett az Alkotmány 55. § (1) bekezdésének és a 8. § (1)–(2) bekezdésének egymásra vonatkoztatásával meghatározható alkotmányossági követelményekből is következik. [...] A büntető hatalom gyakorlásához kapcsolódó szabadságelvonás arányosságának egyik szükségképpen eleme tehát, hogy a bíróság tévedése esetén az állam kárfelelőssége körében biztosított legyen a sérelmek elfogadható mérvű kiküszöbölése.” (ABH 2003, 430, 445)

- [28] Az Alkotmánybíróság több határozatában következetesen képviselte azt az álláspontot, hogy a büntető igény érvényesítésének kockázata az államot terheli. A törvényességi óvás alkotmányellenességét megállapító határozatban mondta ki először az Alkotmánybíróság, hogy a jogállamban a bűnüldözésnek szigorú anyagi jogi és eljárási korlátok között kell folynia, a bűnüldözés sikertelenségének kockázatát pedig az állam viseli. Ez a kockázatelosztás az ártatlanság védelmének alkotmányos garanciája [9/1992. (I. 30.) AB határozat, ABH 1990, 59, 70]. A büntető igény elévülési szabályai visszamenőleges módosítására irányuló törvényhozói törekvések kapcsán állapította meg az Alkotmánybíróság: nem hárítható az elkövetőre annak terhe, hogy az állam mulasztása miatt a büntetőeljárás ideális célja, az igazságos és rendeltetését betöltő büntetés kiszabása nem teljesülhet. Ennek az alkotmányos teherelosztásnak a szempontjából közömbös, hogy az állam rosszul vagy egyáltalán nem érvényesítette a büntető igényét, és közömbös az is, hogy milyen okból [11/1992. (III. 5.) AB határozat, ABH 1992, 77, 92].
- [29] Az Alkotmánybíróság az Abh.-ban rögzítette, hogy a régi Be. akkor hatályos – azaz a régi Be. tájékoztatási kötelezettség előírása nélküli 583. §-a – szövegében a kártalanítás szabályainak körében nem írta elő külön kötelezettségként, hogy az ügyész, illetve a bíróság a kártalanítás alapjául szolgáló határozatában utaljon a kártalanítási igény benyújtásának lehetőségére, a hat hónapos jogvesztő határidőre és annak a határozat kihirdetésétől vagy a kézbesítésétől történő számítására. Az Alkotmánybíróság kimondta, hogy „[m]iután nem csupán a terhelt szorosán vett büntetőeljárási jogairól, hanem az állammal szemben a határozattal keletkező reparációs igényről és érvényesítése feltételeiről van szó, a speciális tartalmú tájékoztatási kötelezettség előírásának hiánya alkotmányellenes helyzethez: a kártalanítás elmaradásához, a szabadságtól megfosztás alkotmányossága által megkívánt arányossági feltétel gyakorlati meghiúsulásához vezethet.”
- [30] 3. Tekintettel arra, hogy a régi Be. 583. § (5) bekezdése beiktatásának alapjaként az Alkotmány 2. § (1) bekezdésének, 8. § (1)–(2) bekezdésének és 55. § (1) bekezdésének sérelmét okozó, mulasztásban megnyilvánuló alkotmányellenesség szolgált, az Alkotmánybíróság megvizsgálta a szabadsághoz és személyi biztonsághoz való jog szabályozásának egyezéseit és különbözőségeit az Alkotmányban és az Alaptörvényben.
- [31] Az Alkotmánybíróság Magyarország Alaptörvényének negyedik módosítása (2013. március 25.) hatálybalépését követően, az Alaptörvény Záró és egyes rendelkezések 5. pontjára tekintettel úgy foglalt állást, hogy „az újabb ügyekben vizsgálendő alkotmányjogi kérdések kapcsán felhasználhatja a korábbi határozataiban kidolgozott érveket, jogelveket és alkotmányossági összefüggéseket, ha az Alaptörvény adott szakaszának az Alkotmánnyal fennálló tartalmi egyezése, az Alaptörvény egészét illető kontextuális egyezősége, az Alaptörvény értelmezési szabályainak figyelembevételével és a konkrét ügy alapján a megállapítások alkalmazhatóságának nincs akadálya, és szükségesnek mutatkozik azoknak a meghozandó döntése indoklásába történő beillesztése” [13/2013. (VI. 17.) AB határozat, Indokolás [32]].
- [32] Az Alaptörvény IV. cikk (1) bekezdése általános érvennyel deklarálja a szabadsághoz való jogot, mely szerint mindenkinek joga van a szabadságra és biztonságra, senkit nem lehet szabadságától másként megfosztani, csak törvényben meghatározott okból és a törvényben meghatározott eljárás alapján. A szabadsághoz való jog az Alaptörvény IV. cikkének megengedő rendelkezései alapján korlátozható. A szabadság jogszerű, törvényes elvonása is okozhat azonban alaptalan sérelmet. Az egyes korlátozó rendelkezések akkor állnak összhangban az Alaptörvénnyel, ha az általuk elérni kívánt és alkotmányosan elismert célhoz képest a korlátozás szükséges és arányos. Az arányosság értékelésénél azt is figyelembe kell venni, hogy a korlátozás folytán esetlegesen bekövetkező jogsérelem elfogadható mértékű enyhítésére megfelelő garanciák legyenek. A szabadsághoz való jog korlátozásának feltételei ezért az Alaptörvény IV. cikkében foglalt rendelkezéseknek az Alaptörvény I. cikk (3) bekezdésével együtt és egymásra vonatkoztatva történő értelmezésével határozhatók meg. Az alapvető jogok korlátozhatóságának általános formai kritériumát az Alaptörvény I. cikk (3) bekezdés első mondata rögzíti, miszerint az alapvető jogokra és kötelezettségekre vonatkozó szabályokat törvény állapíthatja meg. A szabadsághoz való joggal összefüggésben az Alaptörvény IV. cikk (2) bekezdése külön kiemeli, hogy az egyént csak törvényben meghatározott okból és törvényben meghatározott eljárás alapján lehet megfosztani szabadságától. Az Alaptörvény I. cikk (3) bekezdése rendelkezik az alapvető jogok tartalmi korlátozásának lehetőségéről.

Ennek értelmében alapvető jog más alapvető jog érvényesülése vagy valamely alkotmányos érték védelme érdekében, a feltétlenül szükséges mértékben, az elérni kívánt céllal arányosan, az alapvető jog lényeges tartalmának tiszteletben tartásával korlátozható. Ebből az is következik, hogy a szabadság jogszerű, törvényen alapuló elvonása is csak akkor tekinthető az Alaptörvénnyel összeegyeztethetőnek, ha az általa elérni kívánt és alkotmányosan elismert célhoz képest a korlátozás szükségszerű és arányos {3025/2014. (II. 17.) AB határozat, Indokolás [49]–[51]}.

- [33] A szabadsághoz és személyi biztonsághoz való jogot az Alaptörvény az Alkotmány rendelkezéseire képest nagyban hasonlóan szabályozta. A részben hasonló tartalmú szabályozás mellett azonban az Alaptörvény IV. cikk (4) bekezdése eltér az Alkotmány megfelelő rendelkezésétől, azt tartalmában kiegészíti. A jelen alkotmányjogi panasz szempontjából a legjelentősebb különbséget az jelenti, hogy az Alaptörvény nemcsak a törvénysértő, hanem az alaptalan szabadsághoz való jog esetén is lehetővé teszi a kár megtérítését.
- [34] Az Alkotmány 55. § (3) bekezdése a törvénytelen letartóztatást és fogvatartást említi mint kártérítésre jogosító alapot. Az Alaptörvény azonban alaptalan vagy törvénysértő szabadsághoz való jogról szól. Az Alkotmány 55. § (3) bekezdését az Alkotmánybíróság úgy értelmezte, hogy az említett törvénytelenesség alatt az eljárási szabályok megsértésével történő letartóztatás értendő, azaz, ha valakit bírói határozat nélkül – például az Alkotmány 55. § (2) bekezdésének megsértésével – fogva tartanak, akkor kártérítésre jogosulttá válik az Alkotmány 55. § (3) bekezdése alapján. Az Alkotmánybíróság gyakorlata alapján az anyagi jogilag törvénytelen letartóztatásért vagy szabadsághoz való jog megsértéséért is kártérítéssel tartozik az állam, azonban az Alkotmánybíróság ezt az igényt nem az Alkotmány 55. §-ára alapozta, hanem a 8. § (2) bekezdésére, a jogállami klauzulára és az 57. § (1) bekezdés szerinti bírósághoz fordulás jogára. Ezt az értelmezést rögzítette az indítványozó által is felemlített Abh. (ABH 2009, 894, 921). Ehhez képest azonban az Alaptörvényben a törvénytelenesség mellett kifejezetten megjelenik az alaptalanság mint a kár megtérítésére való jogosultság jogalapja. Az alaptalanság ebben a kontextusban, a törvénytelen fogvatartással összehasonlítva a tartalmilag megalapozatlan fogvatartást jelenti. Az Alaptörvény szerint így tehát minden jogellenes fogvatartás, szabadsághoz való jog alapot ad, alkotmányos jogot keletkeztet a kártérítésre.
- [35] Tekintettel arra, hogy az Alkotmány 55. § (3) bekezdésében írt szabályt az Alaptörvény IV. cikk (4) bekezdése is magában foglalja, a fentiekre tekintettel nincs akadálya annak, hogy az Alkotmánybíróság az Alkotmány 55. § (3) bekezdésével kapcsolatban megfogalmazott érvelését az Alaptörvény IV. cikk (4) bekezdését érintő ügyekben is felhasználja.
- [36] 4. Az Alkotmánybíróság a továbbiakban a szabadsághoz való jog egyes, jelen üggyhöz kapcsolódó garanciáit, illetve azok tartalmát vizsgálta.
- [37] Az Alkotmánybíróság fontosnak tartja az állami büntetőhatalom gyakorlásával összefüggésben annak a következetes gyakorlatában is hangsúlyozott tételnek a felidézését, hogy „[a]z Alaptörvény rendelkezéseiből levezethető az állami szervek joga és egyben kötelessége a büntető igény érvényesítésére. Ennek a feladatnak a teljesítéséhez a büntetőhatalmat gyakorló szervek számára hatékony eszközöket kell biztosítani, amely szükségképpen együtt jár súlyosan jogkorlátozó kényszerintézkedések alkalmazásának megengedésével. A kényszerintézkedések alkalmazásának szükségessége azzal is igazolható, hogy a bűncselekmények éppen más személyek alapvető alkotmányos jogait veszélyeztetik vagy sértik. Az érintettek elsősorban a terhelt alkotmányos alapjogainak korlátozása a büntetőeljárásban ezért más személyek, illetve a társadalom védelme érdekében is történhet. A két érdek közötti egyensúly megteremtésének feltétele a garanciák beépítése a büntetőeljárásba.” {3025/2014. (II. 17.) AB határozat, Indokolás [58]} „A büntetőjog alaptörvényi korlátainak egyik legfontosabb eleme, hogy az egyén védelmet élvez a büntetőjogi eszközök állam általi önkényes felhasználásával szemben. A büntetőjogi szankciók alkalmazhatósága alkotmányos kereteinek szélső értékeit egyrésztől az emberi méltósághoz (Alaptörvény II. cikk), a szabadsághoz és biztonsághoz való jog (Alaptörvény IV. cikk), másrésztől a kínzásnak, a kegyetlen, embertelen, megalázó bánásmódnak és büntetésnek a tilalma (Alaptörvény III. cikk) jelöli ki.” {23/2014. (VII. 15.) AB határozat, Indokolás [56]}
- [38] Az Alaptörvény IV. cikk (1) bekezdése általános érvennyel deklarálja a szabadsághoz való jogot, amelyről – (2) bekezdés értelmében – mindenki csak törvényben meghatározott okból és törvényben meghatározott eljárás alapján fosztható meg {3025/2014. (II. 17.) AB határozat, Indokolás [49] és [51]}. A szabadsághoz való jog korlátozhatóságának kritériumait tehát egyrésztől az Alaptörvény I. cikk (3) bekezdésében szereplő, az alapjogi korlátozásra általában vonatkozó előírások, másrészt pedig az Alaptörvény IV. cikk (2) bekezdésében rögzített, a szabadsághoz való jog megsértésére vonatkozó konkrét szabályok határozzák meg. Az Alaptörvény IV. cikke

a szabadság korlátozásával, illetőleg az attól történő megfosztással kapcsolatosan egyrésről a törvényességet állítja a középpontba, megkövetelve azt, hogy az elvonás csakis törvényben meghatározott okból és törvényben rögzített eljárás alapján történhet. Nem zárható ki azonban természetesen az, hogy az egyént alaptalanul, avagy törvénysértő módon fosztják meg szabadságától, ezért szigorú garanciális követelményként rögzíti az Alaptörvény IV. cikk (4) bekezdése azt, hogy ilyen esetekben az elszorított sérelem orvoslásához joga van. A szabadság alapjogának korlátozásával szembeni kritérium tehát az esetleges kártérítési igényre vonatkozó, törvényben rögzített eljárási rend szerinti hatékony jogérvényesítési lehetőség {3142/2013. (VII. 16.) AB határozat, Indokolás [18]}.

- [39] Alkotmányos követelményként állította fel az Alkotmánybíróság, hogy az arányosság értékeléséhez hozzátartozik az is, hogy a korlátozás folytán esetleg bekövetkező és eleve ki nem küszöbölhető sérelmek elfogadható mérvű enyhítésére garanciák legyenek. Megfelelő garanciák nélkül a szabadságelvonásra lehetőséget adó jogszabályok alkotmányosságuk válhat kétségessé [66/1991. (XII. 21.) AB határozat, ABH 1991, 342, 347]. Az Alaptörvény azonban a törvénytelen fogva tartás mellett az alaptalan szabadságelvonás esetén is lehetővé teszi a kárigény előterjesztését, amely megfogalmazás újabb, az eddigieknél szélesebb értelmezésre adhat okot a kárigény alapja tekintetében.
- [40] A fentiek összefoglalásaként kimondható, hogy az Alaptörvény IV. cikk (1) bekezdésében rögzített szabadsághoz való jog érvényesülésének garanciális követelménye az Alaptörvény IV. cikk (4) bekezdésében írt kár megtérítése mint a törvénytelen vagy alaptalan fogvatartás miatt bekövetkezett sérelem orvoslásának eszköze. Továbbá az Alkotmánybíróság megállapítja, hogy a régi Be. 583. § (5) bekezdésében foglalt tájékoztatási szabály az Abh.-ra figyelemmel az Alaptörvény IV. cikk (4) bekezdése által biztosított jog érvényesítése Alaptörvényből eredő garanciájának minősül. A tájékoztatás hiánya ugyanis a kártalanítás elmaradásához, a szabadságtól megfosztás alkotmányossága által megkívánt arányossági feltétel gyakorlati megghiúsulásához vezethet. A régi Be. 583. § (5) bekezdése szerinti tájékoztatási kötelezettség nemcsak eljárási szabály, hanem az Alaptörvény IV. cikk (4) bekezdésében írt kár megtérítése érvényesítésének egyik garanciája, illetve áttételesen az Alaptörvény IV. cikk (1) bekezdése szerinti szabadsághoz való jog érvényesülésének egyik garanciája.
- [41] 6. Az Alkotmánybíróság megállapította, hogy az ügyészség azzal, hogy a régi Be. 583. § (5) bekezdésében előírtaknak megfelelően nem tájékoztatta az indítványozót a kártalanítás érvényesítésére vonatkozó szabályokról, alaptörvényi garanciát sértett. Tekintettel arra, hogy a régi Be. 583. § (5) bekezdésében írt tájékoztatási kötelezettség elmulasztásának nincs semmilyen jogkövetkezménye, nem az ügyészség határozata vagy az eljáró bíróságok kártalanítási igényt elkészttség miatt elutasító végzései üresítették ki a régi Be. 583. § (5) bekezdésében írt szabályt, hanem ez a jogszabályi hiányosság. Az Alkotmánybíróság hangsúlyozza, hogy az ügyészség eljárása az indítványozót nem zárta el az igényérvényesítéstől, de számottevően nehezebbé tette számára azt. A régi Be. 583. § (5) bekezdésében írt tájékoztatás elmaradásának – erre vonatkozó kifejezett jogszabályi rendelkezés hiányában – semmilyen jogkövetkezménye nincsen. Így nem jogkövetkezménye az sem – amire az indítványozó alkotmányjogi panaszában is felhívta a figyelmet –, hogy a határidő elmulasztása miatti jogvesztés ne állna be.
- [42] Az alkotmányjogi panasz alapján vizsgálandó volt az is, hogy összhangban áll-e az Alaptörvénnyel az eljáró bíróságok jogértelmezése, amely az alaptalan fogvatartás miatti kártalanítási igény benyújtására rendelkezésre álló határidő tekintetében annak jogvesztő jellegét érinti csak.
- [43] Ténykérdés, hogy a bíróságok a régi Be. szabályainak megfelelően jártak-e el. Jelen eljárásban az Alkotmánybíróság a bírói döntések vizsgálata során figyelemmel volt az Alaptörvény 28. cikkére, amely szerint a bíróságok a jogalkalmazás során a jogszabályok szövegét elsősorban azok céljával és az Alaptörvénnyel összhangban értelmezik. Az Alkotmánybíróság megállapította, hogy az alkalmazandó jogszabályi rendelkezések kogens jellegére tekintettel az eljáró bíróságok számára nem állt rendelkezésre bármilyen mozgásteret biztosító értelmezési tartomány, az eljáró bíróságok nem választhattak olyan értelmezést, amely az alaptörvényi garanciát a jogszabály szövegének ellenére érvényre juttathatta volna. A jelen esetben az Alaptörvény IV. cikk (1) bekezdésében foglalt szabadsághoz való jog, valamint a IV. cikk (4) bekezdése szerinti kár megtérítéséhez való jog érvényesülését nem az eljáró bíróság korlátozta, hanem az alkalmazandó jogszabályi környezet, a jogvesztő határidő és a tájékoztatási kötelezettség elmulasztásának hiányzó jogkövetkezménye. Az Alkotmánybíróság a támadott végzés kapcsán megállapította, hogy nem a bíróság jogalkalmazása korlátozta az Alaptörvény IV. cikk (1) és (4) bekezdései érvényesülését, hanem az irányadó jogszabályi környezet, és ezért a Törvényszék

végzése nem alaptörvény-ellenes. Az Alkotmánybíróság erre figyelemmel a Törvényszék végzésének megsemmisítésére irányuló indítványt elutasította.

V.

- [44] 1. Az Alkotmánybíróság az Abtv. 28. § (1) bekezdése értelmében a 27. §-ában meghatározott bírósági döntés vizsgálatára irányuló eljárásban a 26. §-a szerinti, jogszabály Alaptörvénnyel való összhangját illető vizsgálatot is lefolytathatja. Ezen vizsgálat lefolytatását mérlegelve az Alkotmánybíróság a konkrét esetben figyelembe vette, hogy az Abtv. 41. § (3) bekezdése szerint az Alkotmánybíróság hatályon kívül helyezett jogszabály alaptörvény-ellenességét akkor állapíthatja meg, ha a jogszabályt konkrét esetben még alkalmazni kellene. Jelen az esetben azonban ez a feltétel nem teljesül, így alaptörvény-ellenesség kimondására a régi Be. 583. § (5) bekezdése tekintetében nem volt törvényi lehetőség.
- [45] A fentiekkel együtt az Alkotmánybíróság a következőket tartja szükségesnek kiemelni. Az Alkotmánybíróság megállapította, hogy a régi Be. 583. § (5) bekezdésében foglalt szabály pusztán a tájékoztatási kötelezettséget írja elő, azonban nem szabályozza a tájékoztatási kötelezettség elmulasztásának következményeit. Így a szabadságtól megfosztás alkotmányossága által megkívánt ezen garancia megsértése semmilyen következménnyel nem jár. Erre tekintettel a szabályozás hiányos. Megjegyzi továbbá az Alkotmánybíróság, hogy a szabályozás Alaptörvénnyel való összhangja és egyúttal belső koherenciája azáltal lenne maradéktalanul biztosítható, ha a szabadságtól megfosztás alkotmányossága által megkívánt ezen garancia megsértéséhez olyan jogkövetkezmény kapcsolódna, amely a kártalanítási igény előterjesztésére nyitva álló határidő számítására kihatással lenne.
- [46] Az Alkotmánybíróság észlelte, hogy a régi Be. helyett 2018. július 1-jétől a Be. lépett hatályba. Ennek alkotmányosságát azonban erre irányuló indítvány és az alapügyben való alkalmazás hiányában nem vizsgálhatta. Az Alkotmánybíróság azonban erre irányuló vizsgálat nélkül is megállapította, hogy a Be. 401. § (4) bekezdése azt írja elő, hogy „[a]z eljárást megszüntető határozat kézbesítésével egyidejűleg tájékoztatni kell a terheltet a kártalanítási igényének jogalapjáról, arról, hogy választása szerint igényét egyszerűsített kártalanítási eljárásban vagy kártalanítás iránti vagyoni jogi perben (a továbbiakban: kártalanítási per) érvényesítheti, az igény érvényesítésének határidejéről, a határidő kezdő időpontjáról és a határidő elmulasztásának jogvesztő jellegéről”. E rendelkezés szövegéből látható, hogy a jogalkotó a Be.-ben sem a fenti követelményekkel összhangban határozta meg a tájékoztatási kötelezettség teljesítését. Erre vonatkozóan nem tartalmaz utalást a Be. jogalkotói indokolása sem. A Be. kártalanítással összefüggő szabályozása ezért az Alkotmánybíróság szerint hasonló alkotmányos aggályokat vet fel.
- [47] Megjegyzendő, hogy bár az Alkotmánybíróság számára rendelkezésre álló eszközök nem tették lehetővé az indítványozót a kártalanítással összefüggésben ért sérelem orvoslását, az indítványozó számára nyitva állt a lehetőség kárigényének érvényesítésére a határidő elmulasztásáért adott esetben felelőssé tehető szervvel vagy személlyel szemben.

VI.

- [48] Az Alkotmánybíróság a határozat Magyar Közlönyben történő közzétételét az Abtv. 44. § (1) bekezdésének második mondata alapján rendelte el.

Budapest, 2022. április 5.

Dr. Sulyok Tamás s. k.,
az Alkotmánybíróság elnöke

Dr. Czine Ágnes s. k.,
alkotmánybíró

Dr. Dienes-Oehm Egon s. k.,
alkotmánybíró

Dr. Sulyok Tamás s. k.,
az Alkotmánybíróság elnöke
az aláírásban akadályozott
dr. Handó Tünde
alkotmánybíró helyett

Dr. Horváth Attila s. k.,
előadó alkotmánybíró

Dr. Hörcherné dr. Marosi Ildikó s. k.,
alkotmánybíró

Dr. Juhász Miklós s. k.,
alkotmánybíró

Dr. Márki Zoltán s. k.,
alkotmánybíró

Dr. Sulyok Tamás s. k.,
az Alkotmánybíróság elnöke,
az aláírásban akadályozott
dr. Pokol Béla
alkotmánybíró helyett

Dr. Salamon László s. k.,
alkotmánybíró

Dr. Schanda Balázs s. k.,
alkotmánybíró

Dr. Szabó Marcel s. k.,
alkotmánybíró

Dr. Szalay Péter s. k.,
alkotmánybíró

Dr. Szívós Mária s. k.,
alkotmánybíró

Dr. Czine Ágnes alkotmánybíró párhuzamos indokolása

- [49] Egyetértek a határozat rendelkező részében foglaltak szerint az indítvány elutasításával, és a döntés indokolásban foglalt szempontjaival is.
- [50] Különösen fontosnak tartom, hogy az Alkotmánybíróság a kártalanítási igény érvényesítésével összefüggésben rámutat: a régi Be. 583. § (5) bekezdésében foglalt szabály pusztán tájékoztatási kötelezettséget írt elő, azonban nem szabályozta a tájékoztatási kötelezettség elmulasztásának következményeit. Így a szabadságtól megfosztás alkotmányossága által megkívánt ezen garancia megsértése semmilyen következménnyel nem járt. Erre tekintettel a határozat a szabályozást hiányosnak minősítette.
- [51] Álláspontom szerint a régi Be. 583. § (5) bekezdésében és a Be. 401. § (4) bekezdésében egyaránt rögzített tájékoztatási kötelezettség az Alaptörvény IV. cikk (1) és (4) bekezdései mellett az Alaptörvény XXVIII. cikk (1) bekezdésében foglalt tisztességes eljáráshoz való jog érvényesítése szempontjából is garanciális rendelkezés. Úgy vélem, hogy az ügyészségnek az alapul fekvő büntetőeljárásban tanúsított – ezen garancia sérelmét előidéző – mulasztása nem csupán a szabadsághoz, hanem relatív eljárási szabálysértésként a tisztességes eljáráshoz való jog érvényesülése tekintetében is vethetett fel alkotmányos aggályokat.
- [52] Az érintett alapjogok sérelmét pedig olyan módom látom kiküszöbölhetőnek, ha a tájékoztatási kötelezettségből fakadó garancia megsértéséhez a szabályozás rendszerében érdemi jogkövetkezmény kapcsolódna. Ezért a jogalkotó kiemelt felelőssége, hogy a garancia megsértése esetére annak szankcionálásáról megfelelően gondoskodjon.
- [53] Mindazonáltal maradéktalanul egyet tudtam érteni a határozatnak a szabadsághoz való jog sérelmének vizsgálata során kifejtett érveivel, és az azok alapján levont konklúzióval, amely szerint a bíróság kifogásolt határozata megfelelt a régi Be. rendelkezéseinek és összhangban állt az Alaptörvény vizsgált rendelkezéseivel.

Budapest, 2022. április 5.

Dr. Czine Ágnes s. k.,
alkotmánybíró

Dr. Márki Zoltán alkotmánybíró párhuzamos indokolása

- [54] 1. Egyetértek a határozat rendelkezésével, ugyanakkor az ennek alapját adó indokoláshoz képest eltérő hangsúlyaim okán párhuzamos indokolást csatolok a döntéshez [Abtv. 66. § (3) bekezdés].
- [55] Nem tartom egyértelműen és általánosan igazolhatónak, hogy az adott tájékoztatási kötelezettség teljesítésének elmulasztása esetére szóló jogi következmény hiánya, (illetve az ilyen) nem szabályozása esetében/miatt/folytán alapjogi sérelem áll fenn. S ehhez képest jelen ügyben sem tartom feltétlen elvárhatónak, elvártnak, illetve jogkövetkezményhez vezető kötelességszegő mulasztásnak annak elmaradását.
- [56] 2. Eljárási törvény esetében – hagyományosan – egyrészt a szóba jöhető alanyok, másrészt a cselekvések köre vár szabályozást. Az eljárási cselekményekre vonatkozó rendelkezések magatartási szabályok, részint olyanok,

amelyek betartása szankcionált, ehhez képest érvényességi (feltételes vagy feltétlen) kellékek, részint olyanok, melyek (tudva és akarva) nem szankcionáltak (*lex imperfecta*).

- [57] Utóbbi indoka, hogy ezen szabályok egyrészt vagy az államnak a munkakör ellátására vonatkozó szabályai, vagy csupán ún. pedagógiai szabályok, amelyek betartása egyfajta eljárási kultúrát is jelez, követ, s bevetté tesz.
- [58] Ugyanakkor az államnak joga, hogy meghatározza az általa alkotott eljárási szabályok esetében melyiket tartja olyannak, amely esetében a szabály megszegése érvénytelenséghez vezet, azaz az ilyen eljárási cselekmény nem lesz alapja az igényérvényesítésnek.
- [59] 3. Az eljárási garanciák esetében az eljárási érvényességet jogi úton számos módon lehet biztosítani, ugyanakkor kétségtelen az is, hogy nem csupán jogi eszközök, hanem azzal együtt nem jogi eszközöknek is lehet/van szerepe. Ezek együttélése, egymás mellett léte is realitás, sőt sok esetben nem kompetitívek, hanem komparatívok, sőt kombinálhatóak (ehhez képest magyarázható, hogy – eltekintve a leglényegesebbektől – nem léteznek feltétlen nemzetközi kánonok a nemzeti jogra nézve).
- [60] Kétségtelen, hogy vannak olyan eljárási szabályok, amelyek betartása feltétlen engedelmességet követel (megszegése feltétlen hatályon kívül helyezéshez vezet), vannak olyanok, amelyek betartása az adott ügyben eljáró hatóság/bíróság belátására van bízva (megszegése ún. relatív szabálysértés), s vannak olyanok, amelyek be nem tartása nem jelent érvényességi deficitet.
- [61] Álláspontom szerint a relatív eljárási szabálysértések és az ún. pedagógiai szabályok (érvényességi következménnyel eleve nem járó) elvétése esetében rendkívül sokféle, adott esetben szabályozási rendszerfüggő azok mikénti hatása. Ugyanakkor kétségtelen, hogy a feltétlen hatályon kívül helyezést eredményező eljárási szabályok megszegése eleve jogrendi, alkotmányossági szempontból is jelentőséggel bír. Ez előrelátható, kiszámítható.
- [62] Az ún. relatív eljárási szabálysértések érvényességi terjedelmének tágítása révén – álláspontom szerint – éppen úgy visszaélésekre nyílik szélesebb lehetőség, mint amilyen a feltétlen hatályon kívül helyezést eredményező eljárási szabálysértésekkel szembeni közömbös eljárási magatartás.
- [63] 4. Ehhez képest valójában abban kell állást foglalni, hogy az adott eljárási cselekmény érvényessége szempontjából a tájékoztatási kötelezettség (mint magatartási szabály) elmaradása, megszegése közömbös, avagy sem.
- [64] Az adott eljárási cselekmény jelen esetben egy igény érvényesítése, illetve annak – törvényben szabott, ekként megismerhető, előrelátható – határidőn túli érvényesítése esetén az érvényesítés elutasítása.
- [65] Álláspontom szerint ezen, illetve ilyen (kártalanítási) igény esetében a tájékoztatási (valójában kitanítási) kötelezettség, illetve annak teljesítése nem mérhető ahhoz a joghelyzethez, amikor az egyén ellenében az állam lép fel (vádol), és az egyén védekezéshez fűződő joga vonatkozásában áll fenn hivatalból kitanítási kötelezettség.
- [66] Kétségtelen, hogy állami magatartás (is) adja az ilyen peresítendő igény alapját, ám ez – álláspontom szerint – még nem jelenti azt, hogy az adott tájékoztatási kötelezettség elmaradása esetére szóló jogi következmény kifejezett kilátásba helyezése eleve (alkotmányosan) elvárt kell legyen. Ilyen irányú elvárás – álláspontom szerint – perfekcionista szabályozási igény lenne.

Budapest, 2022. április 5.

Dr. Márki Zoltán s. k.,
alkotmánybíró

Dr. Szívós Mária alkotmánybíró párhuzamos indokolása

- [67] Egyetértek a határozat rendelkező részével, ugyanakkor az indokolás tekintetében az Abtv. 66. § (3) bekezdésében biztosított jogkörömnél fogva a következő párhuzamos indokolás csatolását tartom szükségesnek.
- [68] Álláspontom alapján, miután az Alkotmánybíróság elutasította az indítványt, az indokolásban a támadott jogszabályhely hiányosságának és alaptörvény-ellenességének kimondása (még ha csak utalás szinten is) aggályos. Az indokolás egyértelműen ezzel a jogalkotó mulasztására utal. A rendelkező rész és az indokolás így részben ellentmond egymásnak, az nem koherens. Ezen felül hangsúlyozom, hogy az efféle jogalkotói „figyelemfelhívás” felesleges arra tekintettel is, hogy ennek egy esetlegesen a gyakorlatban történő megjelenése – szükségtelenül – a Be. túlszabályozásához vezethet, holott jelen ügyben azt nem is alkalmazták. Ennek ellenére

az indokolásban lényegileg burkoltan kimondott alaptörvény-ellenesség, illetve jogalkotói mulasztás nem nyújtott és nem is nyújt segítséget az indítványozónak, valamint a helyzet megoldását sem mozdítja előre, tekintettel arra, hogy (miként a többségi határozat is utal rá) a Be. változatlan tartalommal szabályozza az alapul fekvő kérdést. Önmagában tehát a régi Be. egy szakasza alaptörvény-ellenességének kvázi megállapítása a jelenlegi és a jövőbeni jogalkalmazás esetleges problémáit nem rendezi, sőt elnehezítheti. Véleményem szerint az indítványban részletezett helyzet nem vetett fel olyan jellegű alkotmányossági aggályokat, amelyek alapján a fentebb részletezett megoldások indokoltak lennének.

- [69] Megjegyezném továbbá, hogy a tájékoztatási kötelezettség elmaradása nem feltétlen jár alapjog sérelemével, ahogy véleményem szerint alapügyben sem éri el az alaptörvény-ellenesség szintjét. Minden esetleges az Alaptörvényben biztosított jogot nem érintő kötelezettség elmulasztásának szankcionálása az (eljárásban résztvevő) alanyok részéről egyértelműen a Be. túlszabályozottságához vezetne. Ennek kapcsán utalnék az Alkotmánybíróság – többek között – a 3068/2013. (III. 14.) AB határozatban megerősített gyakorlatára, miszerint: „Ha egy jogszabály tényállása túl részletező, túl szűk, túlságosan eseti, az megköti a jogalkalmazót és megakadályozza, megnehezíti, hogy a jogszabály az életviszonyok szabályozásában betöltse szerepét. [...] A jogszabálynak ezért az életviszonyok tipikus vonásait kell figyelembe vennie.» (ABH 1993, 607, 608) Az Alkotmánybíróság következetes gyakorlata szerint alkotmányellenessé csak az a jogszabály nyilvánítható, amely értelmezhetetlen voltánál fogva teremt jogbizonytalanságot, mert hatását tekintve nem kiszámítható és címzettjei számára előre nem látható, csak a jogalkalmazás számára eleve értelmezhetetlen jogszabály sérti a jogbiztonságot [36/1997. (VI. 11.) AB határozat, ABH 1997, 222, 232; 42/1997. (VII. 1.) AB határozat, ABH 1997, 299, 301].” {Lásd: 3068/2013. (III. 14.) AB határozat, Indokolás [23]}
- [70] Álláspontom szerint jelen esetben a jogalkotó részéről tudatos szabályozásról (nem pedig mulasztásról) van szó, ahogyan ez az alapul fekvő ügyben alkalmazott régi Be. több pontján is tetten érhető a tájékoztatási kötelezettséggel kapcsolatban [lásd például: régi Be. 48. § (1) bekezdés].
- [71] Nem beszélve továbbá arról sem, hogy az indítványozó az alapügyben jogi képviselővel járt el, akinek kötelessége lett volna a kártalanítás lehetőségéről tájékoztatni ügyfelét. A régi Be. 46. § b) pontja alapján a védő részvétele az eljárásban kötelező volt, mivel az indítványozó fogva volt, és a védőt terhelte az 50. § c) pontjának második fordulata szerint, hogy védencét a jogairól tájékoztassa. Mindez a védő mulasztását is felvetheti, amely alapján az indítványozónak lett volna lehetősége az igényének érvényesítésére (más úton keresztül is).

Budapest, 2022. április 5.

Dr. Szívós Mária s. k.,
alkotmánybíró

Alkotmánybírósági ügyszám: IV/1563/2016.
Megjelent a Magyar Közlöny 2022. évi 70. számában.

